

การใช้ที่ดิน

การศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินลุ่มแม่น้ำนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผนการใช้ที่ดินบริเวณนี้ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมที่สุด

ในเบื้องต้นเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณนี้ ตลอดจนวางแผนหาวิธีที่จะใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพที่สุด จึงต้องศึกษาถึงลักษณะของการใช้ที่ดินบริเวณนี้เสียก่อน

4.1 ลักษณะการใช้ที่ดินแม่น้ำเวฬุ

การใช้ที่ดินบริเวณแม่น้ำเวฬุในปัจจุบัน จากการสำรวจของหลายหน่วยงาน อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมพัฒนาที่ดิน สรุปได้ว่าการใช้ที่ดินแม่น้ำเวฬุ แบ่งออกเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม และการใช้ที่ดินประเภทเมืองมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในแม่น้ำเวฬุ

จากการสำรวจของกรมป่าไม้ปี พ.ศ. 2534 พบว่า เนื้อที่ป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำเวฬุมีประมาณ 119,375.00 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ใน

ตารางที่ 4.1 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณแม่น้ำเวฬุ

ประเภทต่างๆ ของการใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ทำประโยชน์	
	ไร่	เปอร์เซ็นต์
พืชไร่และมันสำปะหลัง	338,417	9.0
นาข้าว	315,493	8.3
พืชยืนต้นและยางพารา	221,769	5.9
สวนผลไม้	186,039	4.9
พืชไร่และอ้อย	126,210	3.3
พื้นที่เมือง, ที่พักอาศัย, ย่านพาณิชย์	21,608	1.0
มะพร้าว	3,331	
บ่อแก่ง	12,993	
แหล่งน้ำ	1,594	
รวม	1,226,914	

ที่มา : จากสายงานการใช้ประโยชน์ที่ดิน กองจำแนกที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
พ.ศ. 2533

ท้องที่อำเภอชลุง ซึ่งแต่เดิมราษฎรที่อาศัยอยู่ในแถบนี้ใช้พื้นที่นี้ในด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนาข้าว นาเกลือ แต่ในปัจจุบันเนื้อที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่แม้จะยังคงใช้ไปในด้านการเกษตรกรรม แต่ก็เป็นการเกษตรกรรมในแง่ของการทำนากุ้งมากกว่าอย่างอื่น ทั้งนี้เพราะบริเวณแม่น้ำเวฬุซึ่งเป็นป่าชายเลนเป็นส่วนใหญ่ เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์และมีลูกกุ้งอยู่มากมายตามธรรมชาติ การเลี้ยงจึงเป็นเพียงการขุดบ่อขนาดใหญ่ที่เรียกกันว่านาุ้ง และตัดฟันไม้ชายเลนออกให้หมด หลังจากนั้นจึงสูบน้ำเข้าบริเวณข้างเดียวในป่าชายเลนที่มีลูกกุ้งวัยอ่อนอยู่เป็นจำนวนมาก เข้ามามากก็ให้เติบโต แล้วจับไปขายวนเวียนกันไปอยู่เช่นนี้

นอกจากการทำนาุ้งแล้ว พื้นที่ดินบริเวณแม่น้ำเวฬุยังถูกนำไปใช้ทำนาเกลืออีกด้วย เนื่องจากนาเกลือนั้นจะต้องอยู่บริเวณชายทะเล ดังนั้นพื้นที่นาเกลือส่วนใหญ่ในปัจจุบันจึง เป็นพื้นที่ที่เคยเป็นป่าชายเลนมาก่อนในอดีต

ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในด้านอื่นๆ เช่น ปลูกข้าว หรือทำสวนผลไม้ นับว่ายังมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับการทำนาุ้งและนาเกลือ

4.1.2 การใช้ที่ดินประเภทเมืองในแม่น้ำเวฬุ

เนื่องจากพื้นที่ของแม่น้ำเวฬุนั้นครอบคลุมถึง 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอชลุง ดังนั้น การใช้ที่ดินบริเวณนี้จึงมิได้ใช้ในการเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว หากยังใช้ในด้านของที่อยู่อาศัยอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะอัตราประชากรที่เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี ทำให้มีการเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณนี้อยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า จากการสำรวจสภาพการถือครองพื้นที่ป่าชายเลน อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2532 พบว่า มีประชาชนพากันเข้ามาจับจองพื้นที่ป่าชายเลนมากขึ้นเป็นจำนวนถึง

การใช้ที่ดินในชุมชนและรอบชุมชน ในพื้นที่ตำบลหนองบัวลำภู

รายชื่อชุมชน	ที่ตั้ง เขตอำเภอ	การใช้ประโยชน์ ภายในชุมชน	การใช้ประโยชน์ ใกล้เคียงชุมชน	ความขัดแย้งระหว่างการใช้ ประโยชน์ที่ดินภายในชุมชน และบริเวณข้างเคียง
1. เทศบาลเมืองหนองบัว	เมือง	อุตสาหกรรม+พาณิชย์+พักอาศัย	พื้นที่พาณิชย์	-
2. เทศบาลตำบลท่าใหม่	ท่าใหม่	พาณิชย์กรรม+พักอาศัย	สวน	-
3. เทศบาลตำบลสูง	สูง	พาณิชย์กรรม+พักอาศัย+ท่าเรือประมง	สวน+นา+ป่าเลน	มีแนวในการเจริญเติบโตของเมืองรุกล้ำป่าเลน
4. สังกัดเทศบาลหนองบัว	เมือง	พาณิชย์กรรม+พักอาศัย	สวน+ป่าเลน	บุกรุกป่าเลน
5. สังกัดเทศบาลบางกะจะ	เมือง	พาณิชย์กรรม+พักอาศัย	สวน+ป่าเลน	-
6. สังกัดเทศบาลหนองคล้า	ท่าใหม่	พาณิชย์กรรม+พักอาศัย	สวน	บุกรุกสวน
7. สังกัดเทศบาลปากน้ำแหลมสิงห์	แหลมสิงห์	พาณิชย์กรรม+พักอาศัย+ท่าเรือประมง	นา+ป่าเลน	-
8. สังกัดเทศบาลพล	แหลมสิงห์	พาณิชย์กรรม+พักอาศัย	สวน	-
9. ท่าแจลบ	เมือง	พักอาศัย+ท่าเรือประมง	ป่าเลน	บุกรุกป่าเลน
10. ปากน้ำยายอาม	ท่าใหม่	พาณิชย์กรรม+พักอาศัย	สวน	-
11. ปากน้ำเข้หมื่น	ท่าใหม่	พักอาศัย+ท่าเรือขนาดเล็ก	นา+ป่าเลน	-
12. ปากน้ำกระแจะ	ท่าใหม่	พักอาศัย+ท่าเรือขนาดเล็ก	นา+ป่าเลน	รุกล้ำป่าเลน
13. บ้านยางสระเกา	แหลมสิงห์	พักอาศัย	นา+ป่าเลน	-
14. เกาะเบียด	แหลมสิงห์	พักอาศัย	นา+ป่าเลน+ห้องเพิง	บุกรุกรุกล้ำท้องเพิง
15. หนองจิม	แหลมสิงห์	พักอาศัย	นา+ป่าเลน	รุกล้ำป่าเลน
16. บางชัน	สูง	พักอาศัย	นา+ป่าเลน	ทำลายป่าเลน

450 คราว เรือน ซึ่ง โดยเฉลี่ยแล้วจะพบว่า แต่ละรายครอบครองพื้นที่ประมาณ 73 ไร่

4.2 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในแม่น้ำเวฬุ

จากการศึกษาของคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และฝ่ายแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและดาวเทียม กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้ โดยใช้ข้อมูลจากดาวเทียม STOP ชนิดขาว-ดำ มาตรฐานส่วน 1 : 30,000 นำมาขยายให้มีมาตรฐาน 1 : 25,000 (D + 9 - positive film) พบว่า ลักษณะพื้นที่บริเวณนี้มีการใช้ที่ดินดังนี้

ลักษณะการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ตร.กม.	ไร่
1. พื้นที่ป่าไม้ชายเลนและสวนป่า	39.7	24,855
2. พื้นที่กำลังถูกเปลี่ยนเป็นนาทุ่งและหมดสภาพเป็นป่า	35.3	22,070
3. เนื้อที่ป่าเปลี่ยนเป็นนาทุ่งอย่างถาวร	50.0	31,273
4. สภาพพื้นที่ว่างเปล่าและใช้ประโยชน์อื่น	65.8	41,177

จากข้อมูลนี้จะเห็นได้ว่า เนื้อที่ของบริเวณแม่น้ำเวฬุ (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน) ถูกบุกรุกเพื่อนำพื้นที่ไปเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ซึ่งได้แก่ การทำบ่อเลี้ยงกุ้งเป็นจำนวนมาก ทำให้เนื้อที่ที่ยังมีสภาพความเป็นอยู่ลดน้อยลง ส่งผลต่อความ

เปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินในบริเวณนี้เป็นอย่างสูง ดังจะเห็นได้ว่า พื้นที่ป่าชายเลนลดน้อยลง ในขณะที่พื้นที่นาทุ่งเพิ่มขึ้น

ในบริเวณแม่น้ำเวฬุมีการควบคุมเพื่อการใช้ประโยชน์ดังนี้

1. ควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนริมแม่น้ำจันทบุรี ดังแสดงชุมชนที่สำคัญ เช่น เทศบาลเมืองจันทบุรี ควรลงทุนสร้างระบบกำจัดน้ำทิ้ง

2. ควบคุมการใช้อย่างเหมาะสมในพื้นที่การเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณรอบแหล่งเพาะเลี้ยงชายฝั่ง

3. ควบคุมการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม โดยไม่สนับสนุนโรงงานที่มีสารโลหะหนักในน้ำทิ้ง เช่น โรงงานชุบโลหะ และโรงงานเคมีบางประเภท

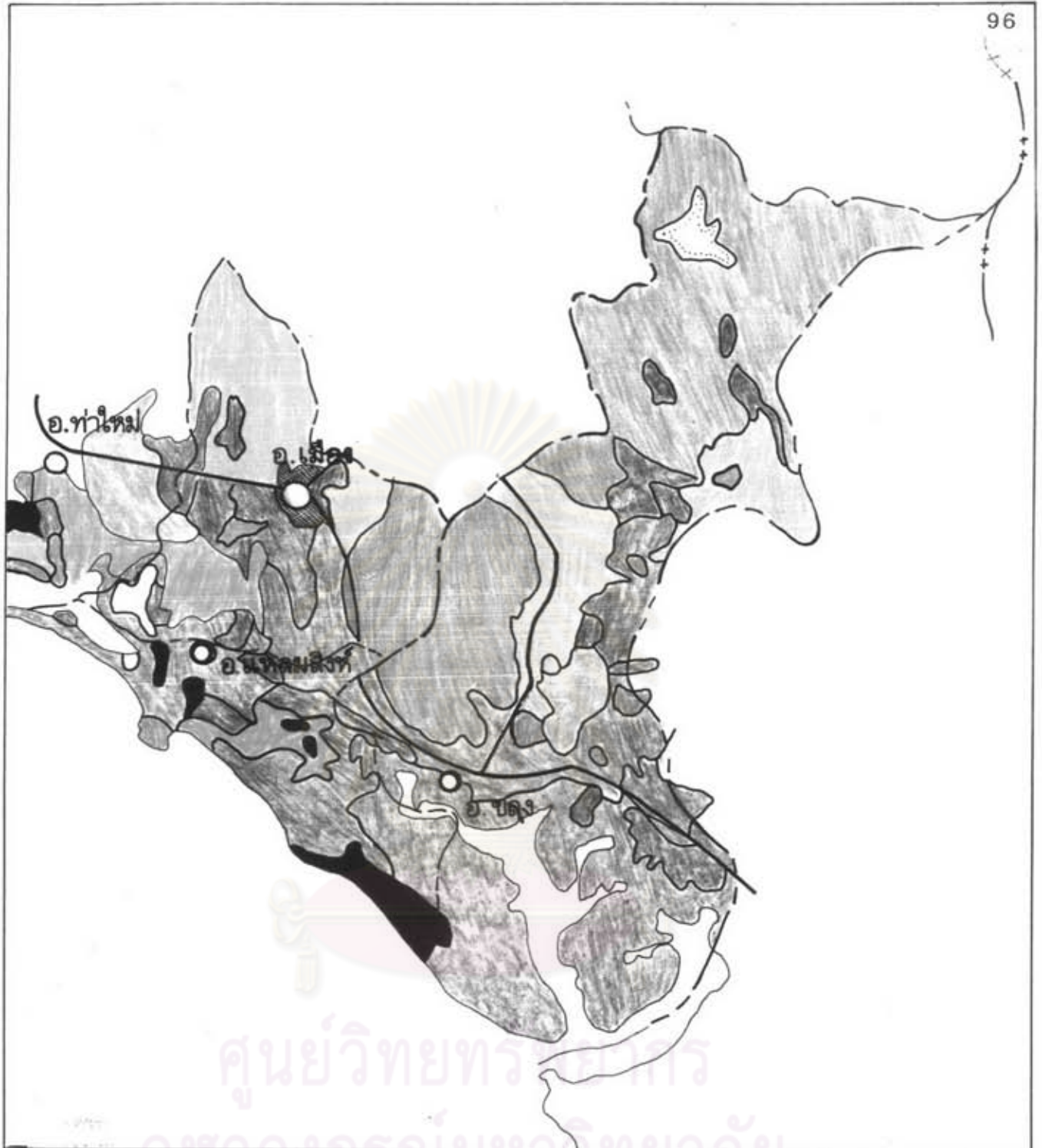
สรุปลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแม่น้ำเวฬุ

เมื่อ พ.ศ. 2523-2533 กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้ ได้สำรวจความเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินบริเวณ ป่าชายเลน อำเภอลុង (ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของที่ดินบริเวณแม่น้ำเวฬุ) ดังนี้

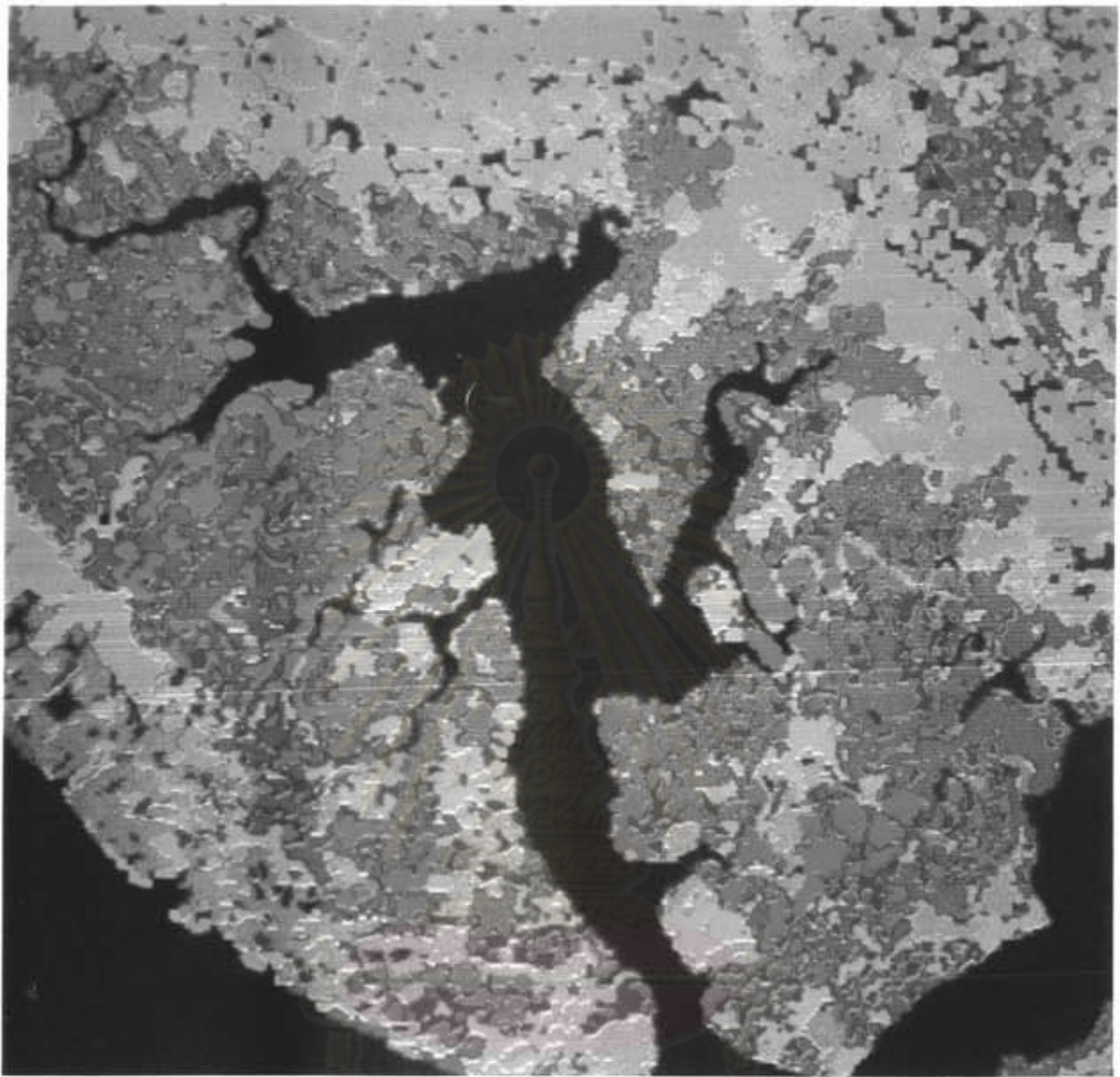
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการอนุรักษ์ป่าชายเลนแม่น้ำเวฬุ จ. จันทบุรี		แผ่นที่ 4.1
	แสดง สภาพการใช้ที่ดิน 2533	- - - - - เขตประเทศ เขตจังหวัด - . - . - เขตอำเภอ - - - - - เขตตำบล ○ อำเภอ
	สัญลักษณ์ <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>นาทุ่ง</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>เหมืองแร่</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>นาข้าว</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>ที่อยู่อาศัย</p> </div> </div>	
<p>1 : 400,000</p> <p>0 2 4 6 กม.</p>		

แนวทางการอนุรักษ์ป่าชายเลนแม่น้ำเวฬุ จ.จันทบุรี		แผ่นที่ 4.2
	แสดง สภาพการใช้ที่ดิน 2534	
	<ul style="list-style-type: none"> นาข้าว ป่าไม้ ป่าชายเลน นาทุ่ง พื้นที่ชุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> เมืองแร่ ยางพารา, สวนผสม ยางพารา สวนผสม ที่อยู่อาศัย
<p>1 : 400,000 0 2 4 6 กม.</p>	<ul style="list-style-type: none"> เขตประเทศ เขตจังหวัด เขตอำเภอ อำเภอ 	

สีแดง, เขียว, น้ำเงิน หมายถึง ป่าชายเลนพื้นที่ 1, 2 และ 3
 สีเหลือง หมายถึง ป่าชายเลนถูกถางเพื่อทำนาแก้ง
 สีม่วง หมายถึง นาแก้ง
 สีฟ้า หมายถึง นาข้าว
 สีอิฐ หมายถึง บ่อ, สวนยาง, สวนผลไม้
 สีดำ หมายถึง น้ำทะเล, พนน้ำ

ที่มา ภาพถ่ายดาวเทียม กองสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม
 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประเภท	เนื้อที่ (ก.ม.) ²		
	ปี 2523	ปี 2533	ความแตกต่าง
ป่าชายเลนอุดมสมบูรณ์	22.75	18.04	-4.71
ป่าชายเลนปานกลาง	8.92	2.43	-6.49
ป่าชายเลนไม่สมบูรณ์	13.12	12.81	-0.31
นาทุ่ง	1.30	-	-1.30
นาเกลือ	0.92	10.29	+9.37
ไม้ยืนต้น	5.21	10.68	+5.47
ที่ว่าง	11.72	4.27	-7.45
น้ำ	1.21	6.63	+5.42
อื่นๆ	24.35	24.85	-
รวม	90	90	-

จากการวิเคราะห์ตารางนี้ จะเห็นได้ว่า เนื้อที่ป่าชายเลนในระยะ 10 ปี (2523-2533) มีความเปลี่ยนแปลงสูงมาก กล่าวคือ พื้นที่เป็นป่าชายเลนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นป่าชายเลนสมบูรณ์ ป่าชายเลนปานกลาง หรือป่าชายเลนไม่สมบูรณ์ก็ตาม ล้วนแล้วแต่ลดน้อยลงทั้งสิ้น ในขณะที่นาทุ่ง นาเกลือกลับทวีการใช้เนื้อที่เพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับพื้นที่ที่เป็นไม้ยืนต้นและที่ว่างลดน้อยลง ซึ่งการลดน้อยของพื้นที่ป่าชายเลนกลับส่งผลให้เนื้อที่ของพืชน้ำเพิ่มมากขึ้นความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เหล่านี้มีความสัมพันธ์กันสูงมาก กล่าวคือ การที่เนื้อที่ป่าชายเลน ที่ว่าง

และเนื้อที่ไม่ยื่นตันลดน้อยลง ในขณะที่น้ำกึ่ง นาเกลือเพิ่มขึ้นนั้นน่าจะเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะของการใช้พื้นที่ดินแม่น้ำเวฬุเปลี่ยนแปลงไป เป็นการใช้พื้นที่เพื่อทำการเกษตรกรรมการเพาะ เลี้ยงชายฝั่ง (นาเกลือ) มากขึ้นกว่าอย่างอื่น ซึ่งแน่นอนว่าอัตราการเพิ่มของการทำนาเกลือย่อมส่งผลกระทบต่อการลดน้อยลงของป่าชายเลนบริเวณแม่น้ำเวฬุอย่างแน่นอน ดังนั้นการวางแผนเพื่อใช้ที่ดินบริเวณนี้ให้เกิดประสิทธิภาพที่สุด จึงจำเป็นต้องให้ความสนใจและศึกษาวิเคราะห์ถึงการเพิ่มขึ้นของการทำนาเกลือบริเวณนี้ ตลอดจนสาเหตุของการลดลงของป่าชายเลนที่อาจจะถูกระทบจากสิ่งแวดล้อมอื่นๆ นอกเหนือจากการทำนาเกลือ

4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแม่น้ำเวฬุ

4.3.1 การตัดถนนผ่านพื้นที่

การพัฒนาในด้านการก่อสร้างถนนหนทางเชื่อมต่อระหว่างชุมชนหรือหมู่บ้านต่อหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ดินชายทะเล และจะต้องตัดผ่านป่าชายเลน ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สภาพป่าชายเลนทางตะวันออกของประเทศเปลี่ยนแปลงและลดจำนวนลง เช่น การก่อสร้างทางตามโครงการ กสช. การสร้างทางของเขตสวทาบิล เทศบาล และการสร้างทางตามโครงการพัฒนาของจังหวัดเหล่านี้ เป็นต้น

4.3.2 การทำนาเกลือและขุดบ่อเพาะ เลี้ยงสัตว์น้ำ

ปัจจุบันนับว่าเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดในการเปลี่ยนสภาพพื้นที่ป่าชายเลน และลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วมากมายทางภาคตะวันออกของประเทศ โดยเฉพาะในท้องที่จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดระยอง คือ หลังจากที่ดินคณะรัฐมนตรี

ได้มีมติเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2527 ให้จัดการบ้ำชายเลนโดยการฟื้นฟูสภาพบ้ำชายเลน ส่งเสริมการปลูกสร้างสวนบ้ำชายเลนให้มากขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนการจัดการบ้ำชายเลน ทรัพยากรชายเลน และการบำรุงบ้ำชายเลน ผลสมการพัฒนาสัตว์น้ำ ก็ได้มีเอกชนจำนวนมากยื่นขอใช้ประโยชน์ในพื้นที่บ้ำชายเลน เพื่อทำการปลูกบ้ำและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ แต่เนื่องจากการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในพื้นที่บ้ำชายเลนทั่วประเทศยังอยู่ในระหว่างขั้นตอนการขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี จึงทำให้มีการบุกรุกพื้นที่บ้ำชายเลนทางภาคตะวันออกอย่างกว้างขวางต่อเนื่องติดต่อกันมานับตั้งแต่ประมาณปลายปี พ.ศ. 2506 และเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2527-2529 ได้มีการนำเครื่องจักรกล เช่น รถขุดจับตักดินตัดแปลงติดตั้งบนเรือหุ่นเหล็ก เข้าทำการขุดร่องน้ำและขุดบ่อภายในพื้นที่บ้ำชายเลนทั้งที่เป็นบ้ำสงวนแห่งชาติ และพื้นที่บ้ำธรรมดาในท้องที่จังหวัดจันทบุรีมากที่สุด รองลงมาได้แก่จังหวัดระยอง และจังหวัดตราด ตามลำดับ จนเหลือกำลังความสามารถของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่จะดำเนินการปราบปรามแก้ไขสถานการณ์โดยเด็ดขาดได้ จึงเพียงแต่ยับยั้งและชะลอการบุกรุกทำลายบ้ำชายเลนเพียงบางจุดและให้ช้าลงเท่านั้น จากการสำรวจภาคสนามของหน่วยจัดการบ้ำชายเลนในสังกัดสำนักงานบ้ำไม้เขตศรีราชา เมื่อปี พ.ศ. 2528 ปรากฏว่าพื้นที่บ้ำชายเลนในท้องที่จังหวัดจันทบุรี คือ บ้ำชายเลนโครงการปากน้ำเวฬุ หมวดที่ 1-4 ซึ่งอยู่ในบ้ำสงวนแห่งชาติ บ้ำชายเลนปากน้ำเวฬุ ท้องที่อำเภอขลุง และอำเภอแหลมสิงห์ และมีบริษัท สหวนกิจ จำกัด เป็นผู้รับสัมปทานทำไม้ ได้ถูกราชการบุกรุกทำลายพื้นที่ทำนาุ้ง คิดเป็นพื้นที่มากกว่า 47,000 ไร่ ในท้องที่จังหวัดระยอง บ้ำชายเลนโครงการประแสร์-พังราด ท้องที่อำเภอแกลง ถูกถูกราชการบุกรุกคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 6,000 ไร่ และบ้ำชายเลนโครงการพังราด-ท่าใหม่ ท้องที่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี และท้องที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ถูกบุกรุกเพื่อทำนาุ้ง และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไปประมาณ 7,000 ไร่ ตามลำดับ ส่วนท้องที่จังหวัดตราดนั้นพื้นที่บ้ำชายเลนซึ่งอยู่นอกเขตบ้ำชายเลนโครงการใน

ห้องที่อำเภอเมือง อำเภอเขาสมิง และอำเภอแหลมงอบ ได้มีการบูรกรกติดต่อกัน มาเป็นเวลายาวนานจนบางพื้นที่หมดสภาพป่าชายเลนไปก่อนแล้ว รวมทั้งสิ้น ประมาณ 14,000 ไร่

4.3.3 การทำนาเกลือ

การทำนาเกลือจะต้องอยู่บริเวณชายทะเล ดังนั้นพื้นที่นาเกลือ ส่วนใหญ่ในปัจจุบันจึง เป็นพื้นที่ที่เคยเป็นป่าชายเลนมาก่อนในอดีต ป่าชายเลนใน พื้นที่ที่จะทำเป็นนาเกลือและบริเวณโดยรอบจะถูกตัดฟันจนหมดสิ้นเพื่อมิให้คดบังแสงแดด และพื้นน้ำก็จะถูกอัดให้แน่นและเรียบเพื่อมิให้น้ำทะเลไหลซึม หรือโคลน ละลายขึ้นมาใส่ภายหลัง ดังนั้นการทำนาเกลือจึงเท่ากับเป็นการสูญเสียพื้นที่ป่า ชายแดนไปอย่างถาวร ในปัจจุบันมีการทำนาเกลือในจังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ชลบุรี เพชรบุรี และปัตตานี คิดเป็นเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 105.6 ตารางกิโลเมตร (ในพื้นที่ศึกษาไม่มีการทำนาเกลือ)

4.3.4 การก่อสร้างที่อยู่อาศัย

การขยายชุมชนก็จะมีกรรมพื้นที่และตัดไม้จากป่าชายเลนมา ใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือนและใช้สอยเพิ่มขึ้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สภาพ พื้นที่ป่าชายเลนเปลี่ยนแปลง และลดลงตามลำดับ

4.3.5 การทำเหมืองแร่

การทำเหมืองแร่ส่วนใหญ่จะอยู่นอกบริเวณป่าชายเลน แต่ก็มี สายแร่ดิบๆส่วนหนึ่งที่พาดผ่านป่าชายเลน จังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ต โดยมี

เนื้อที่เหมืองแร่ในสามจังหวัดดังกล่าวเป็น 4,279 ไร่ 1,152 ไร่ และ 355 ไร่ ตามลำดับ แม้ว่าเนื้อที่ทำเหมืองในบ่าชายเลนจะมีไม่มากนักแต่ผลที่ตามมาภายหลังการทำเหมืองก็คือ บ่าชายเลนจะเสียสภาพไปอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการทำเหมืองเป็นการพลิกเอาเศษหินและดินทรายจากชั้นล่าง ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำขึ้นมาทับถมชั้นดินเลนอันอุดมสมบูรณ์ของบ่าชายเลน ทำให้พรรณไม้และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ต้องเสื่อมโทรมและตายไปในที่สุด นอกจากนี้ ตะกอนจากการทำเหมืองนี้ยังแพร่กระจายไปยังบ่าชายเลนบริเวณข้างเคียงทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของบ่าชายเลน และภายหลังการทำเหมือง ดินเลนจะค่อยๆ เปลี่ยนสภาพมาเป็นพื้นดินแข็ง ง่ายต่อการบุกกรุกเข้าใช้ประโยชน์อื่นๆ ต่อไป

4.3.6 การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

ภาคตะวันออกของประเทศไทยได้มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม เพื่อเตรียมรับโครงการพัฒนาชายฝั่งภาคตะวันออกตามนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นพื้นที่บ่าชายเลนซึ่งอยู่ตามริมฝั่งทะเลจำนวนมากในท้องที่จังหวัดชลบุรี ระยองจึงถูกบุกกรุก และเปลี่ยนสภาพเพื่อการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ

สรุป

ปัจจุบันที่กล่าวมาแล้วส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในแม่น้ำเวฬุเกิดมาจากปัจจัยและตัวแปรต่างๆ ดังนี้

1. การตัดถนนผ่านพื้นที่ ทำให้สภาพป่าเปลี่ยนแปลงและลดจำนวนลง
2. การก่อสร้างบ้านเรือนชั้นใหม่ จะมีการถมพื้นที่และตัดไม้มาใช้ในการก่อสร้าง
3. การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ พื้นที่ป่าชายเลนตามริมฝั่งทะเลจึงถูกบุกรุกบุกเบิกเพื่อการอุตสาหกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น
4. การทำเหมืองแร่ เนื่องจากวิธีการทำเหมืองแร่จะต้องขุดให้ลึกจนถึงสายแร่ ดินตะกอนกรวด และทรายที่ถูกพลิกขึ้นมาทับถมทำให้ป่าชายเลนไม่สามารถจะเกิดฟื้นคืนได้เช่นเดิม เพราะพื้นที่นั้นจะกลายเป็นพื้นที่ดอน และมีความแห้งแล้งมาก
5. การทำนาเกลือ และบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำชนิดต่างๆ เนื่องจากราษฎรส่วนใหญ่ยังอาศัยระบบเก่าในการทำนาเกลือ และบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำชนิดต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับพื้นดินชายฝั่งทะเลมีราคาสูงขึ้น ส่วนใหญ่จึงบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ อย่างรุนแรงมากยิ่งขึ้น
6. การทำนาเกลือ เป็นการเปลี่ยนสภาพป่าชายเลนอีกรูปแบบหนึ่ง โดยการตัดฟันพื้นที่ไม้ป่าชายเลนลงหมด
7. การเปลี่ยนพื้นที่ป่าชายเลนไปเพื่อทำการกสิกรรม เช่น ปลูกข้าว มะพร้าว เป็นต้น

สาเหตุต่างๆ นี้ นอกจากจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อการใช้ที่ดิน
บริเวณแม่น้ำเวฬุ แล้วยังทำให้พื้นที่ป่าชายเลนที่มีอยู่มากที่สุดในบริเวณนี้ลดลง
อย่างรวดเร็วอีกด้วย เนื่องจากได้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำนาเกลือ และ
กิจกรรมอื่นที่เกี่ยวกับด้านประมง ในอัตราสูงมากในปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรและความหนาแน่นของประชากรในเขตพื้นที่ชายทะเลจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2533

เขตการปกครอง	พื้นที่ (กม ²)	จำนวนประชากร		การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร		ความหนาแน่นประชากร		อัตราการเพิ่ม โดยเฉลี่ย	
		จำนวนประชากร		ร้อยละของ		พ.ศ. 2523			พ.ศ. 2533
		พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2533	จำนวน	ร้อยละของ	ร้อยละของ	การเปลี่ยนแปลง		
อ. เมืองจันทบุรี	85.17	37,469	50,350	12,881	34.3	35.1	439.9	591.1	2.9
เทศบาลเมืองจันทบุรี	8.74	21,777	28,856	7,079	32.5	19.3	2,491.6	3,301.6	2.8
ต. ตาลาดจันทบุรี	2.50	3,638	3,501	-137	-3.8	-0.3	1,455.2	1,400.4	-0.3
ต. วัดใหม่	6.24	18,139	25,355	7,216	39.8	19.7	2,906.8	4,063.3	3.4
ส. บางกะจะ	41.08	7,905	12,076	4,171	52.7	11.3	192.4	293.9	4.3
ส.หนองบัว	14.14	4,510	5,063	553	12.2	1.5	318.9	258.0	1.1
ต. เกาะขวาง	21.12	3,277	4,355	1,078	32.9	2.9	154.5	205.3	0.2
อ. ท่าใหม่	392.69	72,015	88,358	16,343	22.5	44.6	183.3	225.0	2.0
อ. แหลมสิงห์	168.18	25,313	28,471	3,156	12.4	6.6	150.5	169.2	1.1
ส. ปากน้ำแหลมสิงห์	22.16	7,335	8,445	1,110	15.1	3.0	331.0	381.1	1.4
ส. พลว	10.31	5,089	4,797	-292	-5.7	-0.9	493.5	465.2	-0.5
ต. คลองน้ำเค็ม	14.02	1,565	1,699	134	8.5	0.3	111.6	121.1	0.8
ต. บางสระแก้ว	12.08	1,837	2,236	399	2.1	1.1	152.0	185.1	1.9
ต. เกาะเบ็ด	22.92	2,505	3,299	794	31.6	2.1	109.2	143.9	2.8

ตารางที่ 4.3. (ต่อ)

เขตการปกครอง	พื้นที่ (กม ²)	จำนวนประชากร		การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร		ความหนาแน่นประชากร		อัตราการเพิ่ม โดยเฉลี่ย	
		พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2533	จำนวน	ร้อยละของ พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2533		
ต.หนองขี้	50.68	4,084	4,698	814	15.0	1.8	80.5	92.6	1.4
ต.บางกะไชย	36.01	2,896	3,297	399	13.7	1.1	80.4	91.5	1.2
อ.ขลุง	227.34	25,697	29,954	4,257	16.5	11.6	113.0	131.7	1.5
เทศบาลตำบลสง	3.18	6,978	8,602	1,624	23.3	4.4	2,194.3	2,705.0	2.1
ต.น้อ	60.85	3,906	5,822	1,918	49.0	5.2	64.1	95.6	4.0
ต.เกวียนหัก	16.15	4,491	4,088	-403	-8.9	-1.1	278.0	253.1	-0.9
ต.ตะบอม	10.12	3,010	3,371	361	12.0	0.9	297.4	333.1	1.1
ต.บางขัน	123.32	3,375	3,493	118	3.5	0.3	27.2	28.2	0.3
ต.วังยาง	13.32	3,937	4,578	641	18.3	1.7	295.5	343.7	1.6
รวม	873.38	180,494	197,133	36,639	22.8	100.0	183.7	225.7	2.0
จังหวัดจันทบุรี	6,338.0	257,645	364,440	106,795	41.4	-	40.6	57.5	3.5
%ของพื้นที่ชายทะเล ต่อจังหวัด	13.8	62.3	54.1	34.3					